

7. Khofman, V. (2004). *Osnovy sovremennogo iskusstva. Vvedeniye v yego simvolicheskiye formy*. [Fundamentals of Modern Art. Introduction to its symbolic forms]. Sankt-Peterburg.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КИРИЧЕНКО Олена Іванівна – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри образотворчого мистецтва та дизайну Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: проблеми класичного і сучасного образотворчого мистецтва, дизайну та

культурних процесів, естетичне сприйняття архітектурного образу та проблеми міської культури, освітні процеси/

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KIRICHENKO Helen Ivanivna – Ph.D., Associate Professor of Art and Design Centralukrainian Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: problems of contemporary fine art, design and cultural processes, architectural aesthetic perception of the image and the problems of urban culture, educational processes.

Дата надходження рукопису 21. 04. 2017 р.

УДК 378+374.32+792.

КЛЮЄВА Сніжана Дмитрівна – кандидат філософських наук, старший викладач кафедри музичного мистецтва та хореографії Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського
e-mail: klyuyeva_s@mail.ru

ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ДО ЗАНЯТЬ З КЛАСИЧНОГО ТАНЦЮ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ХОРЕОГРАФІЇ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства відбуваються глибокі соціальні та економічні перетворення, тому виникає необхідність коригування цілей і завдань освіти, пошуку нових підходів до психолого-педагогічного забезпечення навчально-виховного процесу. Основним пріоритетом педагогічної діяльності стає цілеспрямоване, систематичне і результативне сприяння в становленні творчої особистості студента з метою її максимального розвитку і підготовки до виконання основних соціальних функцій. Сьогоднішня соціальна обстановка вимагає від ВНЗ випускника, здатного адекватно оцінювати свої реальні та потенційні можливості, готового до професійного самовизначення, самоствердження і самореалізації, прагне конструктивно використовувати свої знання та вміння, робити ціннісний вибір. У цьому напрямку ефективність підготовки майбутніх фахівців в повній мірі залежить від «розвитку в них здібностей творчо перетворювати навколишню дійсність, самостійності у вирішенні практичних завдань, готовності до самовдосконалення і самоосвіти, тобто, в кінцевому рахунку, до самореалізації. Тому вивчення механізмів і теоретичне обґрунтування умов самореалізації студентів

у різних видах навчально-пізнавальної діяльності представляється для педагогічної науки пріоритетним напрямком» [7, с. 36].

Хореографічне виховання набуває в даний час все більш системного характеру. Багаторічна робота педагогів-практиків дає великий матеріал для узагальнення як у питанні танцювальної освіти і виховання, так і в практиці, на різних етапах розвитку хореографії в цілому.

Сформована протягом багатьох віків система класичного танцю відібрала в свій арсенал виразних засобів усе найдоцільніше і найкорисніше з великої кількості рухів і здатна підготувати виконавця до засвоєння будь-якого напрямку сценічної танцювальної культури. Класичний танець – система художнього мислення, що оформляє виразність рухів, танцювальним проявам людини на різних стадіях культури.

Першою ланкою в усякому процесі навчання, у тому числі і в хореографії, є мотивація. Мотивація – система причин (факторів, умов), що спонукають людину до активної цілеспрямованої і продуманої діяльності. Мотивація включає в себе: потреби і інстинкти, що визначають ступінь активності діяльності; цілі і завдання, що характеризують її спрямованість; прагнення, бажання і установки, що додають діяльності емоційно-чуттєве забарвлення і силу.

© Ключева С. Д., 2017

Мотивація – це одночасно і процес формування мотивів якоїсь діяльності, наприклад, навчальної, педагогічної та ін. Розрізняють мотивацію зовнішню, коли в якості мотивуючого чинника виступає середовище і його елементи, а також внутрішню, коли мотивація «лежить» всередині людини – її характер, особливості сприйняття і мислення [6].

Для початкових стадій навчання в хореографії характерна енергетична мотивація. Вона впливає з життєвої потреби людини в руховій активності, переживанні м'язової радості руху, придбанні гарної фігури, сили, спритності, виправлення фізичних недоліків. Головною метою є неусвідомлювані спонукання, в яких, проте, вже кореняться основи майбутніх інтересів і прагнень. Ці спонукання або згасають, або наповнюються сенсом – перетворюються на прагнення. Тому завдання викладача на цьому етапі є визначення інтересів і правильне їхнє формування. У процесі навчання повинні домінувати пізнавальні, а ще краще – творчі інтереси.

Пізнавальна мотивація є логічним продовженням початкової енергетичної мотивації і відображає більш високий якісний рівень розвитку. Мислення танцюриста - це не тільки здійснення задуманого, але і його предметна спрямованість, смислове мотивування, що надає енергії для оптимальної дії, досягнення вершин майстерності оптимальним шляхом.

У нинішньому розмаїтті стилів і напрямків хореографії, не завжди легко визначитися, який з них стане найбільш яскравим відображенням мови почуттів. Всі нові течії це ні що інше, як синтез хореографічної спадщини різних часів і народів минулих років. Мотивація є одним із дієвих засобів художнього узагальнення і оцінки зображуваних явищ, а також розкриття ідейно-образної концепції хореографічного танцю. Разом з тим вона слугує ефективним композиційним прийомом, сприяючим досягненню цілісності твору мистецтва і досконалості його архітектоніки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Комплексність, теоретична і практична значущість проблеми формування мотивації діяльності студентів визначили широту та інтенсивність її дослідження у педагогіці та психології.

Значна увага приділялася, зокрема, вивченню природи мотивів (В. Асеев, В. Ковальов, С. Занюк, Є. Ільїн, С. Москвичов, Х. Хекхаузен та ін.), їхнього зв'язку з психічними процесами, емоціями та

почуттями, індивідуальними особливостями суб'єктів навчання (К. Абульханова-Славська, М. Алексеева, І. Джидар'ян, Б. Додонов, В. Мерлін, Н. Рейнвальд та ін.), закономірностей формування мотиваційної сфери особистості (Л. Божович, В. Віллонас, Г. Костюк, О. Леонтьєв, А. Маркова, М. Матюхіна, С. Рубінштейн та ін.).

Досліджувалися також методи і прийоми формування мотивів у суб'єктів навчальної діяльності різних вікових груп (С. Григорян, Л. Єфімова, В. Кругликов, Т. Левченко, В. Леонтьєв, В. Мільман, Л. Непомняща, Г. Щукіна та ін.)

За останні роки різні підходи до розв'язання проблеми формування мотивації були запропоновані в дисертаційних дослідженнях Н. Бондаренко, О. Гузенко, С. Забрєдовського, І. Зайцевої, В. Клячка, І. Красноголової, О. Музики, В. Тимошенко. Теоретичні та методичні проблеми мотивації успішно розробляються такі науковці: А. Маслоу, А. Леонтьєв (мотивація особистості), Х. Хекхаузен, А. Шаліта (мотивація і діяльність); роботи по класичному танцю А. Я. Ваганова, С. Бомонт, С. Ідзіковського, Н. Тарасова, А.Чекригіна та ін.

Метою статті є визначення основних підходів до підвищення мотивації до занять з класичного танцю майбутніх учителів хореографії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однією з головних умов розвитку мотивації до заняття танцями є усвідомлене ставлення учнів до засобів танцювальної виразності, оволодіння мовою пантомімічних і танцювальних рухів.

Однак самотійно учні не можуть підійти до усвідомлення мови рухів і освоїти їх. Отже, потрібно цілеспрямоване навчання їх цій мові, в процесі якого вони повинні познайомитися не тільки з окремими рухами, але і з принципами їхніх змін, варіюванням, а також простими прийомами композиції танцю.

Виховати в учнів любов до класичного танцю, бажання займатися класикою не так просто як може здатися на перший погляд. Педагог-хореограф повинен використовувати цілий ряд прийомів і методик для того, щоб розвинути мотивацію до занять танцями. Мотивація – сукупність усіх факторів, механізмів і процесів, які забезпечують виникнення спонукань до життєво необхідних цілей, тобто направляють поведінку на задоволення потреб. До мотивації відносять все те, що реально спонукає або може спонукати активність [3].

Класичний танець є фундаментом навчання для всього комплексу танцювальних дисциплін. Він розвиває фізичні дані учнів, формує необхідні технічні навички, є джерелом високої виконавської культури. У цьому – його головне виховне значення. Класичний танець – система художнього мислення, формуючого виразність рухів, притаманних танцювальним проявленням людини на різноманітних стадіях культури.

Мотивація в класичній хореографії – це «процес спонукання себе та інших до хореографічної діяльності для досягнення особистих цілей або цілей групи, динамічний процес, керуючий поведінкою учнів, що визначає його спрямованість до колективної роботи, організованість, активність і стійкість в показі та роботі над постановами» [3, с. 76].

У живому людському русі м'язи – це не тільки органи механічної роботи, але і органи пізнання – джерело інформації при всіх подіях в дії. Тому м'язове відчуття містить дві відносно самостійних цілі – образ і мотив. Відчуття-образ в процесі розвитку перетворюється з м'язового почуття рухів, що містить інформацію про фізичні властивості руху і ситуації дії, до рівня образних, смислових і символічних конструкцій мислення. Таким чином, відбувається перехід мотиву-образу в мотив-мета. Цей процес відображає мету кожної дії, виконуваного на репетиції – отримати мінімальний приріст позитивних змін у системі рухів, удосконалювати здібності, відповідні властивостям рухів. Використовуючи ці психофізіологічні основи, викладач-хореограф повинен чітко встановити на кожному занятті конкретну мету, яку він хоче досягти, і зуміти донести її виконавцям. Завчені рухи визначається не кількістю повторення рухів, а якістю повторення процесу рішення рухової задачі в умовах, що змінюються. В результаті цього образ дії обростає ореолом почуття. Створення сенсорних, зорових, звукових (музично-ритмічних), моторних, смислових образів і моделей як викладачем-хореографом, так і виконавцем відіграє важливу роль в педагогічному і виконавському хореографічному процесі [4].

Психологічним механізмом регуляції рухів, дій, навичок і вчинків є образ предмета. Якість виконання визначаються умовами дії і адекватністю можливостям природи рухів. Перехід від дії до навички – найвідповідальніший момент у розвитку психічної регуляції рухів. Отже, рухи і дії регулюються засобом, навички – думкою, а дії, що здійснюються в хореографії, –

почуттями: моральними, естетичними, інтелектуальними, практичними. Психофізіологічні фактори, що лежать в основі здібностей танцюриста, в умовах хореографічного процесу дозволяють йому здійснювати переходи в регуляції рухів від дії до навички, від неї – до вчинку і далі – створення художнього образу.

Класичний танець – основа хореографії. Він розкриває тонкощі балетного мистецтва. Це велика гармонія поєднання рухів з класичною музикою. Неодмінні умови класичного танцю: виворотність ніг, великий танцювальний крок, гнучкість, стійкість, обертання, легкий високий стрибок, вільне і пластичне володіння руками, чітка координація рухів, витривалість і сила. Головний принцип класичного танцю – виворотність, на підставі якої розроблено поняття про закритих (*ferme*) і відкритих (*ouvert*), схрещених (*croise*) і не схрещених (*efface*) позиціях і позах, а також про рухи назовні (*en dehors*) і середні (*en dedans*). Поділ на елементи, систематизація та відбір рухів – основа школи класичного танцю. Вона вивчає групи рухів, об'єднаних спільними для кожної групи ознаками: група обертань (*pirouette, tour, fouette*), група присідань (*plie*), група положень корпусу (*attitude, arabesque*) та інші. Ця система рухів, покликана зробити тіло дисциплінованим, рухомим і прекрасним, перетворює його на чуйний інструмент, слухняний волі балетмейстера і самого виконавця [3, с. 3].

Класичний екзерсис є стержнем, на основі якого розвивається інший танцювальний екзерсис. Цей комплекс елементів гармонійно розвиває тіло. Він є активним засобом при виправленні фізичних недоліків, в створенні правильної осанки і манери поведінки, таких необхідних танцюру будь-якого стилю. При навчанні класичному екзерсису необхідно враховувати вік та можливість учнів. Не слід пропонувати до освоєння велику кількість елементів. Комплекс елементів екзерсису має бути обмеженим, але при вивченні слід домагатися професійного виконання. Таким чином, танцювальний екзерсис є не лише засобом фізичного і техніко-танцювального розвитку, але і основою пластичної виразності. Класичний танець – система художнього мислення, що оформляє виразність рухів, властивих танцювальним проявам людини на різних стадіях культури. У класичний танець ці рухи входять не в емпірично даних формі, а в абстрагованому до формули вигляді.

Вправи класичної системи навчання дають найкращі результати, тому класична система становить основу навчання. Які б

нововведення не привносив у хореографію час, які б сучасні напрямки не з'являлися в танці, класичний екзерсис є стрижнем, на основі якого розвиваються інші танцювальні екзерсиси [2].

Для підвищення мотивації до занять з класичного танцю пропонуємо такі принципи: *систематичне і послідовне накопичення знань* стосовно класичного танцю. Систематичність у розвитку знань передбачає постійну роботу над собою, продумування системи уроків, здійснення внутрішньо-предметних та міжпредметних зв'язків (народного та інших стилів танцю з класичним танцем), а також систематичність відвідування занять, засвоєння нового матеріалу, та систематичне повторювання навчального матеріалу. *Принцип свідомості й активності учнів у сприйнятті завдань (рухів) класичного танцю.* Цей принцип є провідним, тому і визначає головне спрямування пізнавальної діяльності учнів і керування свідомістю, засвоєнням знань, роз'яснення мети і завдання рухів класичного танцю. *Принцип емоційності навчання* виходить з того, що в процесі опанування класичного танцю в учнів виникає певний емоційний стан, почуття, які можуть спрямувати увагу, або навпаки почати заважати їй. Процесу пізнавальної діяльності сприяє логічний, жвавий, образний виклад матеріалу, наведення цікавих фактів, прикладів, використання наочності, зовнішній вигляд та фізична підготовка педагога, його ставлення до учня. Педагог повинен виховувати в учнях уміння володіти своїм настроєм, емоціями, переживаннями.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Підсумовуючи, зазначимо, що мотивація в класичній хореографії – це процес спонукання себе та інших до хореографічної діяльності для досягнення особистих цілей або цілей групи, динамічний процес, керуючий поведінкою учнів, що визначає його спрямованість до колективної роботи, організованість, активність і стійкість в показі та роботі над постановами. Дослідження мотивації до занять з класичного танцю пов'язане з важливими теоретичними і практичними проблемами, розробка яких необхідна для пізнання суті хореографічного виховання, його закономірностей, пошуку ефективних шляхів і засобів педагогічного керування цим процесом.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Баранов А. Б. Создание условий для формирования позитивного отношения к

культурным ценностям в процессе обучения танцам / А. Б. Баранов // Дополнительное образование. – 2005. – № 10. – С. 67–74.

2. Белов М. С. Эстетическое воспитание средствами хореографического искусства / М. С. Белов. – М.: «Академия», 2004. – 336 с.

3. Блок Л. Д. Классический танец. История и современность / Л. Д. Блок. – М.: Искусство, 1987. – 245 с.

4. Васірук С. О. Класичний танець: навчально-методичний посібник / С. О. Васірук. – Івано-Франківськ: Прикарпатський нац. універс. ім. В. Стефаника, 2009. – 123 с.

5. Вербицкий А. А., Платонова Т. А. Формирование познавательной и профессиональной мотивации / А. А. Вербицкий, Т. А. Платонова. – М., 1986. – 89 с.

6. Мессерер Асаф. Уроки классического танца / Асаф Мессерер. СПб: – Лань, 2004. – 400 с.

7. Мильман В. Э. Внутренняя и внешняя мотивация учебной деятельности / В. Э. Мильман // Вопросы психологии. – 1987. – № 5. – С. 7–15.

REFERENCES

1. Baranov, A. B. (2005). *Sozdaniye usloviy dlya formirovaniya pozitivnogo otnosheniya k kulturnym tsennostyam v protsesse obucheniya tantsam*. [Creation of conditions for the formation of a positive attitude to cultural values in teaching dance]. Moscow.

2. Belov, M. S. (2004). *Estetycheskoe vospytanye sredstvamy khoreografycheskoho yskusstva*. [Aesthetic education by means of choreographic art]. Moscow.

3. Block, L. D. (1987). *Klasycheskyy tanets. Ystoryya y sovremennost*. [Classical dance. History and Modernity]. Moscow.

4. Vasiruk, S. O. (2009). *Klasychnyy tanets: navchalno-metodychnyy posibnyk*. [Classical dance: The Teaching-methodical textbook]. Ivano-Frankivsk.

5. Verbitsky, A. A., Platonova, T. A. (1986). *Formyrovanye poznavatelnoy y professyonalnoy motyvatsyy*. [Formation of informative and professional motivation]. Moscow.

6. Messerer, Asaf (2004). *Uroky klasycheskoho tantsa*. [Classical Dance Lessons]. St. Petersburg.

7. Milman, V. E. (1987). *Vnutrennyaya y vneshnyaya motyvatsyya uchebnoy deyatelnosti*. [Internal and external motivation of educational activity]. Moscow.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КЛЮЄВА Сніжана Дмитрівна – кандидат філософських наук, старший викладач кафедри музичного мистецтва та хореографії ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KLYUYEVA Snejhana Dmytrivna – Candidate of Philosophy Sciences, Senior lecturer of

Music art and Choreography Department in the South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky.

Circle of scientific interests: professional training of next generation of music's and choreography teachers.

Дата надходження рукопису 08. 04. 2017 р.

УДК 373.3.091.33:78

КУРКІНА Сніжана Віталіївна –
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри музично-теоретичних та інструментальних дисциплін
Центральноукраїнського державного педагогічного університету
імені Володимира Винниченка
e-mail: sneghana28@gmail.com

ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Постановка та обґрунтування актуальності теми дослідження. Один із пріоритетних напрямів розвитку сучасної системи освіти на усіх її щаблях – створення умов для розвитку обдарованих дітей і молоді. Звичайно, сама по собі ця ідея не є новою в педагогічній галузі, оскільки саме здібні й талановиті люди з нестандартним мисленням завжди потрібні суспільству й державі за будь-яких часів, принаймні декларативно. Лише обдаровані й добре освічені професіонали розробляють нові технології, добре лікують і навчають, створюють шедеври мистецтва. Інформаційне суспільство першої третини XXI століття вимагає прискорення технологічного й гуманітарного розвитку, який може бути здійсненим тільки обдарованою молоддю, фахівцями нової формації. Останні десятиліття дають приклади створення фондів, заснування іменних стипендій, конкурсів, метою проведення яких є виявлення й подальша підтримка талановитої учнівської і студентської молоді. Не дивно, що освітяни й суспільство в цілому чекають й від держави створення реально працюючої системи виявлення й підтримки обдарованих дітей і студентів. Зрештою держава повинна задуматися над створенням гідних умов для навчання й подальшого працевлаштування обдарованих молодих людей в нашій країні.

На наш погляд найважливішою ланкою такої системи повинно стати виховання і навчання у дошкільних установах і у початкових класах загальноосвітньої школи, коли природні здібності і обдарованість може зміцнити й отримати необхідне підґрунтя для подальшого розвитку, а може бути навпаки понівеченою, підведеною під загальний усереднений штамп.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Саме поняття «обдарованість» є

настільки багатогранним, що є предметом вивчення й осмислення у педагогічній та психологічній науці здавна. Так, проблема обдарованості особливо інтенсивно розроблялася зарубіжними психологами К. Текенсом, С. Мерлендом, М. Карнесом, які виходили з натуралістичних уявлень про дитячу обдарованість і спонукали до створення умов, які розкривають потенціальну обдарованість дитини, не обмежуючи можливостей її природного розвитку. Вітчизняні психологи Л. Виготський, О. Леонт'єв, Б. Теплов, О. Лурія, О. Запорожець ставили визначальний акцент на визначальній ролі культури в розвитку дитячої обдарованості. Досить успішно розв'язуються проблеми діагностики обдарованих дітей. У дослідженнях О. Матюшкіна, Ю. Гільбуха, О. Савенкова розкриті підходи ідентифікації обдарованих дітей. Протягом XX ст. ученими були розроблені теоретичні підходи, визначені різновиди і зовнішні прояви обдарованості, виявлено фактори, що впливають на розвиток здібностей, запропоновано варіанти виховання і навчання обдарованих дітей.

Однак, проблема дитячої обдарованості залишається предметом обговорення і зараз. Американські вчені в останні десятиліття ставлять питання про існування надзвичайно обдарованих дітей, що мають особливі психологічні характеристики. Нові наукові пошуки привертають увагу до всіх дітей без винятку, спонукають до більш виваженого і дбайливого ставлення до обдарованих дітей.

Мета статті полягає в обґрунтуванні необхідності педагогічного й соціального супроводу обдарованих дітей із самого раннього віку. Окрім того, автор наводить прийоми й методи роботи з обдарованими дітьми на уроках музичного мистецтва у